

УДК 339.13.01-658:67

Дзина М. А.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, менеджменту та банківської справи
Економіко – гуманітарний факультет ДВНЗ «ЗНУ»

ФОРМУВАННЯ ПАРАМЕТРИЧНОЇ МОДЕЛІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті наведено короткий опис параметричної моделі конкурентоспроможності. Сформульовано основні критерії конкурентоспроможності елемента економічної системи, до яких віднесено як ринкові так не ринкові. Визначено параметри, що відповідають кожному з критеріїв та зазначено об'єктивний їх перелік. У загальному плані модель призначена всебічно здійснити управлінський вплив, на основі передових концепцій управління, які на додаток до матеріальних і фінансових ресурсів вважають людські ресурси, як один з трьох основних джерел розвитку бізнесу та визначити сферу, у якій підприємство зможе домогтися конкурентної переваги.

Ключові слова: Конкурентоспроможність, критерії, показники, інструмент менеджменту, управління людськими ресурсами.

Summary: This contribution is intended to introduce in a concise form, the characteristics of the Parametric Model of the Competitive Abilities of Firms. The basic criteria for competitive element of the economic system, referred to as market Worms do not market. The parameters corresponding to each of the criteria stated objective and a list of them. In general, the model is designed to fully implement management effect, based on advanced management concepts, which in addition to material and financial resources, human resources are considered as one of the three main sources of business and identify areas where the company can achieve competitive advantage.

The purpose of the article is teretiko-methodical research of features of forming of self-reactance model of competitiveness of element of the economic system in the modern terms of menage. The objectives of the article is to identify the main criteria for competitiveness and forming ix parameters.

The results of the theoretical study concluded forming element parametric model of competitiveness of the economic system should be based on the selection criteria, to generate the most complete and the most optimal list of measurable indicators (indicators) that one side will be most informative, and are more or less free access to be able to compare them. Also found that most of the assessment process may use benchmarking procedures.

Presence information field regarding market or market parameters, in turn, will help choose and select the most attractive tools of managerial influence on each of them, which, in turn, will reach competitiveness element of economical system.

Key words: Competitive abilities; criteria of competitiveness; parameters; management tools; Human Resources Management.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання однією з суттєвих проблем планування діяльності об'єктів економічної системи окрім визначення поняття конкурентоспроможності є визначення методів і параметрів її вимірювання.

Істотна кількість праць, що стосується наведеної тематики, підкреслює актуальність теоретико-методичних розробок, що стосуються визначення переліку показників, що впливають на певні аспекти конкурентоспроможності і завжди повинні інтерпретуватися в загальному вигляді. При цьому необхідно зазначити, що з погляду доцільності та можливості практичного застосування, необхідно сформулювати такий перелік показників (індикаторів), що має оптимальну кількість елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Моделюванню конкурентоспроможнос-

ті, як необхідній умові функціонування об'єкта економічної системи за останні роки присвячено багато праць, зокрема праці В. Шеремета, В.М. Ячменьової, Р.А. Фатхутдінова [3,5,6]. Крім того, необхідно виділити класичні підходи до визначення складових та змісту конкурентоспроможності, поданих у працях М. Портера, Ж-Ж. Ламбена [1,2], А.Е. Воронкової [4]. При цьому враховуючи, що більшість зазначених підходів до моделювання здійснено з точки зору здатності керівництва розробляти і реалізовувати стратегію підприємства, або з позиції «властивості» об'єкту – уточнення та розширення підходів до створення моделей є доцільним та необхідним в сучасних умовах господарювання об'єктів економічних систем.

Мета статті. Метою статті є теретико-методичне дослідження особливостей фор-

мування параметричної моделі конкурентоспроможності елемента економічної системи в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентоспроможність можна визначити як істотну умову підприємства, такі як можливість для підтримки і розширення багатства (майна) власника бізнесу. Якщо підприємство прагне досягти конкурентоспроможності бізнесу, ввівши стратегічну відповідальність управління, йому необхідно визначити ці три елементи управління бізнесом: критерії конкурентоспроможності бізнесу; параметри (вимірні показники) конкурентоспроможності підприємства; інструменти управління конкурентоспроможністю.

Тільки в визначених умовах трьох елементів системи управління, ми вважаємо конкурентоспроможність як бажану характеристику оперативного сприяння фірми, тобто, аналізу, оцінки, управління подією, і запропонувати заходи щодо поліпшення.

Критерії конкурентоспроможності підприємства в цілому можна визначити наступним чином:

1. Критерій споживчого ринку - підприємство здатне ефективно виробляти власні продукти на ринок товарів та послуг;
2. Критерій інвестиційного ринку - підприємство здатне ефективно отримувати ресурси на ринку капіталу (ринок інвесторів);
3. Критерій ринку праці - підприємство в змозі ефективно залучати працівників на ринку праці (ринок праці).

Параметри конкурентоспроможності компанії можна сформулювати, якщо ми визначаємо вимірні показники по кожному із зазначених вище критеріїв.

Стосовно критерію споживчого ринку необхідно виділити наступні параметри:

- якість продукції (може бути виміряна із застосуванням відповідно Аналізу індикатора рівня задоволення товаром конкретної потреби клієнта у порівнянні із конкурентами);
- ціна продукції (може бути виміряна із застосуванням аналізу індикатора співвідношення витрат клієнта на придбання співставних товарів);
- взаємовідносини з клієнтами (можуть бути виміряні із застосуванням аналізу по-

казника рівня обслуговування та сервісу замовника).

При цьому наведені параметри можна вимірювати як у кількісних обсягах, так і з використанням шкали оцінки подій. Останній процес, більш відомий як бенчмаркінг.

Стосовно критерію капіталізації (ринку капіталів) необхідно виділити такі параметри як:

- оціночна ставка майна (кількісний показник чистого прибутку, прибуток на вкладений капітал, показники ROA, ROE);
- рівень капіталу для інвесторів (вимірний показник EVA - Economic Value Added);
- сукупний дохід акціонера (вимірний показник TSR - Total Shareholder Return).

При цьому найбільш доцільним та простішим індикатором є визначення показника EVA тобто підрахунок того, наскільки прибуток компанії відрізняється від потрібного мінімального рівня прибутковості (з врахуванням відповідного ризику) для акціонерів або кредиторів.

Більшість параметрів цієї групи критеріїв можна навести у кількісних даних, отже для них теж можливо застосовувати бенчмаркінг як інструмент вимірювання.

Стосовно критерію ринку праці виділимо такі параметри як: досягнення рівня заробітної плати та компенсацій працівникам (порівнянні показники розмірів виплат по регіону, професії тощо); рівень та зміст власних корпоративних соціальних програм для співробітників компанії (індикатор відповідних даних по галузі); рівень соціального забезпечення для виробничого персоналу (індикатор співвідношення відповідних даних із інформацією по галузі); рівень і якість професійних навичок співробітників та можливість особистого розвитку персоналу компанії (індикатор співвідношення відповідних даних із середньогалузевими).

Наведені параметри можуть бути виміряні з використанням кількісних даних або з використанням шкали оцінки подій. Для здійснення цього процесу теж можливо використати процедуру бенчмаркінгу.

Окрім наведених показників конкурентоспроможності, необхідно виділити також неспецифічні показники конкурентоспроможності бізнесу, а саме:

- імідж компанії (індикатор відношення до підприємства головних елементів близького оточення, таких як споживачі, конкуренти, громадськість);

- відношення навколишнього середовища (індикатор відношення до підприємства відповідних структур з боку інших елементів близького оточення – таких як конкуренти головних постачальників, громадські організації та ін.);

- відносини в економічний і соціальний розвиток регіону (оцінюваних індикаторів стосовно області).

Виміряти наведені параметри можливо за допомогою кількісних даних, або за допомогою оцінки масштабів.

Стосовно визначення інструментів управління конкурентоспроможністю необхідно зазначити, що на їх відбір суттєво буде впливати як специфіка галузі, де здійснюється підприємницька діяльність, так і масштаб зовнішнього оточення елемента економічної системи.

Параметрична модель конкурентоспроможності бізнесу задумана комплексно, на основі передових концепцій управління, які на додаток до матеріальних і фінансових ресурсів розглядає людські ресурси як один з трьох основних джерел інвестицій. У цьому сенсі, управління людськими ресурсами є органічною складовою управління для досягнення конкурентоспроможності в умовах глобальної економіки.

Для обговорення вимірних показників конкурентоспроможності та інструментів управління підприємством, необхідно визначити рівень узагальнення, на якому ми хочемо оцінити цю характеристику. При

цьому необхідно зазначити, що якщо ми хочемо оцінити підприємство і всередині і ззовні, ми повинні:

для внутрішнього аналізу: визначити основні параметри, що впливають на його продуктивність (тобто рівень техніки і технології, рівень управління технологічними процесами, рівень розвитку науки, людських ресурсів і рівня управління);

для зовнішнього аналізу визначити оптимальний, та при цьому найбільш детальний перелік факторів зовнішнього оточення, що зможуть сформувати конкурентоспроможний потенціал підприємства (загальний науково-технічний потенціал держави, рівень платоспроможного попиту, якість та ефективність фінансової системи та ін.) [6].

Зазначені параметри можуть бути визначені і створені умови для їх вимірювання або оцінки. Ця процедура відкриває простір для подальшого визначення відповідних інструментів управління конкурентоспроможністю.

Висновки. При формуванні параметричної моделі конкурентоспроможності елемента економічної системи необхідно на базі виділення критеріїв, сформувати як найбільш повний так і найбільш оптимальний перелік вимірних показників (параметрів), які з одного боку будуть найбільш інформативними, та знаходяться у більш-менш вільному доступі для можливості їх порівняння. Наявність інформаційного поля, стосовно параметрів, у свою чергу, дасть змогу відібрати найбільш привабливі інструменти управлінського впливу на конкурентоспроможність із позиції системного підходу.

Література:

1. Портер М. Конкуренция: [учебное пособие] / М. Портер. – М.: Издательский дом "Вильямс", 2000. – 495 с.
2. Ламбен Жан-Жак. Менеджмент ориентированный на рынок / Ламбен Жан-Жак. : [перев. с англ. под ред. В. Б. Колчанова]. – СПб. : Питер, 2004. – 800с. ил. – (Серия "Классика МВА"). – 235 с.
3. Воронкова А. Формирование внешней среды и конкурентоспособность предприятия / А. Воронкова, Э. Бешляга // Бизнес-информ. – 1999. – № 5–6. – С. 108–109.
4. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность : Россия и мир. 1992-2015 / Р. А. Фатхутдинов. — М.: ЗАО "Изд-во "Экономика", 2005. – 606 с.
5. Ячменева В.М. Оценка конкурентоспособности деятельности предприятия как характеристики его экономической устойчивости / В. М. Ячменева // Управління проектами та розвиток виробництва. Зб. наук праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Вип. 4 (24). — Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2007. — С. 31–43.
6. Луцька Т.В. Фактори конкурентоспроможності згідно процесного підходу до управління підприємством [електронний ресурс] / Т.В. Луцька // Проблеми системного підходу в економіці. - № 4.- 2010 - Режим доступу: - http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/pspe/2010_4/Lutska_410.htm